

Варивода Наталія Анатоліївна – аспірантка кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Сєвєродонецьк, Україна). E-mail: variwoda@ukr.net

Varivoda Nataliia Anatoliivna – Postgraduate student of the Department of Pedagogy of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: variwoda@ukr.net

УДК 37.011.3:376.54

НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ У США

І. В. Голубєва

У статті досліджуються Національні стандарти підготовки вчителя до роботи з обдарованими учнями в США. Визначено основні вимоги до підготовки вчителя, що працює в класах і програмах для обдарованих дітей на основі досліджень вчених Національної асоціації обдарованих дітей (NAGC). Виділено три загальні стандарти і сім підвищених вимог (стандартів), які характеризують вчителя і інших фахівців, що працюють у цій сфері освіти. Наголошено на важливості підготовки таких фахівців до роботи з учнями в умовах мовного і культурного розмаїття США.

Ключові слова: обдаровані учні, програми для обдарованих, підготовка вчителя, Національні стандарти, обдаровані учні, представники мовного і культурного розмаїття США.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В сучасній шкільній освіті США відбувається якісна підготовка обдарованих і талановитих учнів як в спеціальних класах, так і на спеціальних програмах для виняткових дітей з різними видами обдарованостей і талантів. У нашій країні теж проводиться робота в цій сфері освіти, але вона сконцентрована переважно у великих містах і в спеціальних навчальних закладах нового типу: ліцеях, гімназіях, колегіумах, а також в роботі позашкільних навчальних закладів, зокрема, Малої академії наук учнівської молоді. Освіта обдарованих є відносно новою сферою освіти в нашій країні, тому для нас важливим є досвід США – країни, яка на сьогодні досягнула значних успіхів у виявленні та супроводі навчальної діяльності обдарованих і талановитих учнів, нерідко – представників мовного і культурного розмаїття цієї країни.

Для нас також важливим є вивчення проблеми підготовки вчителів до роботи з цими винятковими учнями, виходячи із того, що обдарованих дітей повинні супроводжувати обдаровані вчителі. У США такі вчителі проходять крім фахової підготовки на рівні бакалавра, ще й подальшу підготовку з метою ідентифікації та організації навчання цієї категорії школярів, які характеризуються надвисокими інтелектуальними та іншими здібностями. Ця підготовка проводиться у процесі навчання майбутніх учителів обдарованих дітей на рівні магістерських програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення цієї проблеми на які спирається автор. В Україні проблеми підготовки вчителя до роботи з обдарованими учнями займаються такі відомі вчені, як: В. Алфімов [1], О. Антонова [2], О. Бочарова [3], Л. Веретенникова [4] та інші дослідники. У наукових працях П. Тадеєва, зокрема, в його монографії [6], досліджуються проблеми і практики навчання обдарованих школярів у США, а також питання підготовки вчителя до роботи з такими школярами [5] та виокремлюються найважливіші аспекти цієї підготовки.

У США ця проблематика є актуальною сьогодні і активно досліджується такими науковцями, як-от: Ш. Адамс [7], Р. Гонзалез [8] Дж. Джоллі [7], Дж. Ван-Тасел-Баска [7], Л. Вендел [4], та інші. Крім цього, в межах роботи Національної асоціації обдарованих дітей (NAGC) у США групою науковців в останні роки було розроблено Національні стандарти підготовки вчителя до роботи з обдарованими учнями (2015 р.) на основі систематизації теоретичних і практичних досліджень, що проводилися асоціаціями обдарованих різних штатів.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим прив'язується означена стаття. У наш час в шкільній освіті США функціонують спеціальні програми для обдарованих і талановитих учнів, які потребують значну кількість вчителів, що підготовлені до роботи з цією категорією школярів. Такі вчителі повинні володіти спеціальними вміннями і навичками та творчими здібностями з метою реалізації освітніх потреб обдарованих і талановитих. Важливою вимогою до підготовки вчителів для обдарованих є блискучі комунікативні здібності, відмінна фахова підготовка та вміння використовувати спеціальні технології навчання, щоб розвивати а подальшому креативність, самодисципліну та лідерські якості таких учнів. Крім цього, учитель повинен повністю усвідомлювати, що його учень інтелектуально та емоційно вище розвинений, ніж інші, а також стоїть набагато вище свого вікового періоду.

Таким чином, в освіті обдарованих США питання підготовки вчителя для цієї сфери освіти є важливим і актуальним.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою нашої статті є схарактеризувати Національні стандарти підготовки вчителя до роботи з обдарованими американськими учнями та визначити основні вимоги до його готовності викладати свої фахові предмети на програмах для обдарованих учнів, включаючи також представників різних мов і культур.

Виклад основного матеріалу. У США на сучасному етапі інтенсивно розвивається освіта обдарованих дітей як на державному (національному) рівні, так і на рівнях окремих штатів. Зважаючи на регіональні особливості соціокультурного та освітнього розвитку різних штатів, формуються теоретико-практичні засади навчання обдарованих школярів і студентів (при цьому, зазначимо, що всіх учнів, починаючи з першого класу, у США називають студентами). При цьому, важливу роль відіграє підготовка вчителя до роботи з обдарованими і талановитими дітьми, серед яких значну кількість становлять представники різних мов і культур: вихідці з Мексики, країн Африки, Азії, представників Західної і Східної Європи тощо.

Однак, в усіх американських штатах послуговуються Національними стандартами підготовки вчителя до роботи з обдарованими, які було створено науковцями Національної Асоціації Обдарованих (NAGC) разом із Департаментом по роботі із винятковими дітьми (SEC) у 2013 році. До розроблення цих стандартів долучилися відомі в США фахівці у сфері освіти обдарованих, такі як: С. Джонсен, Дж. Ван Тассел – Баска, Е. Робінсон, А. Котабіш, Д. Деллі, Дж. Джоллі, Дж. Кларенбах, Ш. Адамс, та інші дослідники.

В публікації [7] науковці Національної асоціації обдарованих дітей визначають загальні вимоги або стандарти до вчителів, які працюють із обдарованими і талановитими учнями, як-от:

– визнавати відмінності у навчанні і розвитку та подальші потреби обдарованих і талановитих дітей, включаючи тих у кого інше мовне і культурно-соціальне походження, а також вміти визначати їхні академічні та соціально-емоційні потреби;

– розробляти адекватні їхнім здібностям та освітнім потребам форми і методи роботи з метою подальшого розвитку креативності таких особистостей у процесі прискорення навчання і збагачення змісту предметів, які вивчаються;

– обирати, адаптовувати і ефективно використовувати теоретично обґрунтовані навчальні стратегії для обдарованих і талановитих учнів.

Крім вище зазначених загальних вимог до підготовки вчителів обдарованих учнів, запропоновано також низку підвищених вимог для тих,

хто задіяний в освіті обдарованих – не тільки вчителів, але й директорів шкіл та їх заступників.

До підвищення вимог або стандартів відносяться такі:

- фахівці, що працюють у сфері освіти обдарованих повинні використовувати цінні і надійні форми оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі виконання спеціальних навчальних планів для талановитих дітей;

- учителі та керівники в цій ланці освіти повинні використовувати загальний та спеціальний план, з метою об'єднання зусиль разом із соціальними інституціями для реалізації ефективних програм навчання обдарованих учнів;

- ці освітяни у сфері освіти обдарованих повинні постійно удосконалювати супровід, та інші освітні потреби цих школярів ;

- зазначені фахівці та управлінці освітнім процесом повинні постійно удосконалювати свій рівень професійно-педагогічної підготовки шляхом засвоєння нових теоретичних положень, методів і моделей практичного викладання, впроваджувати нові технології та інноваційні стратегії у процесі виконання освітніх програм;

- ці фахівці забезпечують лідерство щодо співпраці всіх учасників освітнього процесу обдарованих учнів і створюють сприятливе навколишнє освітнє середовище для реалізації цілей і завдань навчальних програм для обдарованих;

- провідні фахівці у зазначеній сфері поєднують централізоване управління навчальними програмами таких виняткових дітей із залученням батьків, соціальних представників, психологів, які мають практичні навички роботи із представниками різних мов і культур та вихідцями із різних континентів.

Важливим аспектом роботи такого вчителя вважається вміння спілкуватися із обдарованими учнями-представниками різних мов і культур а ракурсі поняття «diversity» (розмаїття, різноманітність), що трактується як відмінності між групами людей та особами, що пов'язані з етнічними, расовими, соціоекономічними особливостями, гендерними відмінностями, особистими здібностями і талантами, мовою, релігією, сексуальною орієнтацією та регіональними (географічними) особливостями учнів і студентів.

Виходячи із аналізу статистичних даних Департаменту громадських прав США, у 2011-2012 н.р. у різноманітних програмах для обдарованих і талановитих дітей було задіяно 3,2 мільйони учнівської молоді, зважаючи на те, що переважна більшість учасників цих програм є представниками різних мов і культур. В цей же час за даними Національної Асоціації

Обдарованих (NAGC), у США обдарованими і талановитими вважається від 3 до 5 мільйонів студентів.

Таким чином, можна стверджувати, що розроблення Національних стандартів підготовки вчителя до роботи з обдарованими і талановитими учнями є вирішенням стратегічної проблеми освіти США на федеральному рівні.

Програми з підготовки вчителя до роботи з обдарованими учнями реалізуються переважно на магістерському рівні і тісно пов'язані із загальною підготовкою вчителів та включають процес ідентифікації обдарованих і талановитих учнів загалом та представників різних мов і культур зокрема. Виходячи із цього, було запропоновано сім стандартів, яких необхідно дотримуватися вчителям в організації навчання обдарованих.

Про особливу роль і значення освіти обдарованих представників різних мов та культур свідчить той факт, що саме перший стандарт підготовки вчителя обдарованих учнів спрямований на формування особистісних здібностей вчителя розрізняти індивідуальні відмінності учнів у мовно-культурній сфері, соціальному статусі, етнічному походженні та їхній винятковості, структурі їхніх творчих здібностей і вмінні реалізовувати в освітньому процесі такі індивідуальні потреби цих виняткових дітей.

Другий стандарт тісно пов'язаний із створенням різноманітного навчального середовища для обдарованих учнів, що включає формування творчого, культурно відповідного середовища для всіх школярів із використанням найсучасніших засобів як матеріальних, так і віртуальних, з метою подальшого розвитку їхніх індивідуальних здібностей, талантів, мотивації до навчання та культурно-лінгвістичних особливостей.

Третій, четвертий і п'ятий стандарти сфокусовано на професійну або фахову підготовку вчителя та її реалізацію у навчальному процесі. У третьому стандарті наголошується на важливості фахової кваліфікації вчителя, що працює у спеціальних програмах обдарованих учнів, впливаючи на активний розвиток їхніх обдарованостей і талантів. У четвертому стандарті зосереджено увагу на оцінюванні досягнень обдарованих учасників програм, виходячи із результатів ідентифікації їх здібностей, визначення типу обдарованості та отриманих результатів у процесі прискореного чи збагаченого навчання. П'ятий стандарт базується на відборі, плануванні та використанні різноманітних структурованих навчальних стратегій для роботи з обдарованими на рівні різних програм.

У шостому стандарті наголошено на важливості використання фундаментальних (базових) знань в певній галузі, поряд із принципами

професійної етики, включаючи реалізацію національних навчальних програм дванадцятирічного навчання (К 12) загальноосвітньої школи у поєднанні з навчанням за додатковими програмами освіти обдарованих у цій галузі, з метою подальшого навчання в університеті в межах освіти впродовж життя.

І, на кінець, у сьомому стандарті стверджується, що особливе місце при цьому відведено співробітництву вчителів обдарованих дітей з їхніми батьками, іншими освітянами, психологами, соціальними працівниками, товариствами представників різних мовних і культурних груп, з метою реалізації освітніх та особистісних потреб цієї категорії учнів.

При цьому, зазначимо, що однією з найбільших вагомих тенденцій в розвитку освіти США в останні десятиріччя, включаючи освіту обдарованих, є тісне співробітництво і робота в команді всіх ланок освіти: учителів, учнів, їхніх батьків, соціальних установ та культурно-мовних товариств, що дає змогу реалізувати освітні потреби учнів, студентів – представників різних мов і культур.

Отже, саме вчителі, які працюють у сфері освіти обдарованих, відіграють ключову роль у реалізації освітніх потреб обдарованих представників мовного і культурного розмаїття США і забезпечують співпрацю з іншими організаціями в межах позашкільного спілкування, що сприяє вирішенню проблеми адаптації до полікультурного середовища обдарованих і талановитих особистостей, які є білінгвами і не обов'язково першою їх мовою є англійська.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відтак, ми характеризували зміст Національних стандартів підготовки вчителя до роботи з обдарованими учнями у США, який розроблено провідними фахівцями цієї ланки освіти на федеральному рівні. Особлива цінність цього документа полягає в тому, що в ньому регламентовано загальні стандарти підготовки вчителів до роботи із обдарованими школярами, а також запропоновано низку підвищених вимог до інших фахівців, що працюють з обдарованими: директорів шкіл, їх заступників, психологів, соціальних працівників, тощо.

Заслуговує на увагу в подальших дослідженнях аналіз особливостей впровадження Національних стандартів підготовки вчителів до роботи із обдарованими дітьми представниками мовнокультурного розмаїття у США.

Література

1. Алфімов В. М. Професійне довголіття шкільного вчителя /В. М. Алфімов // Духовність особистості : методологія, теорія і практика. - № 5 (74), 2016. – С. 22–28.
2. Антонова О. Є. Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів : монографія / О. Є. Антонова. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 472 с.
3. Бочарова О. А. Роль мотивації у розвитку здібностей обдарованих учнів / О. А. Бочарова // Наукові праці. Сер. Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк : ДВНЗ «Док НТУ», 2015. – Вип. 1 (16). – С. 30-36.
4. Веретенникова Л. К. Подготовка будущих учителей к формированию творческого потенциала школьников : дисс...д-ра пед. наук / Л. К. Веретенникова. – Казань, 1997. – 728 с.
5. Тадеєв П. О. Освітні стандарти для вчителів, які працюють з обдарованими учнями у США / П. О. Тадеєв // Вища освіта України. – 2010. – № 3 (38). – Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології.» - Рівне : ПП Баришев К. В., 2010. – Т. II. – С. 296–307.
6. Тадеєв П. О. Розвиток теорії і практики навчання обдарованих школярів у США (20-ті роки ХХ – початок ХХІ століття) : монографія / П. О. Тадеєв. – Рівне : ТЕТІС, 2011. – 536 с.
7. National Gifted Education Standards for Teacher Preparation / Susan K. Johsen, J. Van Tassel – Baska, Ann Robinson, Alicia Cotabish, D. Dalley, Jannifer J. Jolly, J. Clarentach, Cheryl M. Adams. – Prufrock Press. – 2015. – 348 p.
8. Supporting ELL / Culturally and Linguistically Diverse Students for Academic Achicvements / Roger J. Gonzalez, Moggic Pagan, Lowrie Wendell, Carolyn Jove. Informational Center for Leadership in Education. – 2011. –P. 1–44.
9. Teaching Students Who Are Gifted and Talented. A Handbook for Teachers / Ed. Sharon Whalen J others. – Newfoundland and Labrador Department of Education. 2013. – 225 p.

НАЦИОНАЛЬНЫЕ СТАНДАРТЫ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ К РАБОТЕ С ОДАРЕННЫМИ УЧЕНИКАМИ В США

И. В. Голубева

В статье исследуются Национальные стандарты подготовки учителя к работе с одаренными учениками в США. Определены основные требования к подготовке учителя, который работает в классах и программах для одаренных детей на основе исследований ученых Национальной ассоциации одаренных детей (NAGC). Выделены три общих стандарта и семь повышенных требований (стандартов), характеризующих учителя и других специалистов, работающих с одаренными. Подчеркнута особая роль таких специалистов в работе с учениками в условиях языкового и культурного многообразия США.

Ключевые слова: одаренные дети, программы для одаренных, Национальные стандарты, одаренные ученики, представители языкового и культурного многообразия США.

NATIONAL STANDARDS OF PREPARING TEACHERS FOR WORK WITH GIFTED SCHOOLCHILDREN IN THE USA

I. V. Holubyeva

The article examines the National standards of teacher training for working with gifted students in the United States. The basic requirements for teacher training, who works in classes and programs for gifted children on the basis of research by the National Gifted Children's Association (NAGC) are determined. Three general standards and seven higher requirements (standards) characterizing teachers and other specialists that work in this sphere of education are singled out. The important role of such specialists in working with students in the context of the linguistic and cultural diversity of the United States is underlined.

Key words: Gifted children, gifted programs, National standards, gifted pupils, representatives of the US language and cultural diversity.

Голубєва Ірина Володимирівна – старший викладач кафедри іноземних мов Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна). E-mail: holubeyevairyna@gmail.com

Holubieva Iryna Volodymyrivna – Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages of National University of Water and Environmental Engineering (Rivne, Ukraine). E-mail: holubeyevairyna@gmail.com

УДК 37.034

ДУХОВНЕ НАЧАЛО ЯК ЗАПОРУКА МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

О. Ф. Грицюта

У статті висвітлено питання формування духовності особистості в Україні. Актуальність пояснюється кризою традиційної сім'ї, інфляцією, безробіттям, невизначеністю моральних орієнтирів у повсякденному житті й політиці, зниженням рівня життя. Вказано, що пропагування засобами масової інформації культу грошей, насилля, жорстокості впливає на суспільство та призводить до відчуження дітей і молоді від